

Den tredje tidigare märkta hanen föddes i slutet av april 1987. Han föddes en vår med överflöd på föda. I år födde han själv upp fem ungar i sin egen födelseholk. Det är första gången som detta inträffar i vår undersökning.

Av årets 11 häckningsholkar har häckningar förekommit i nio av holkarna tidigare år. 1993 blev ett år med få pärluglehäckningar och man erhåller sådana år begränsade uppgifter om fåglarna. I Norden förekommer en ganska omfattande ringmärkning av pärlugglor. Bara i Sverige ringmärktes t.ex. 1.300 pärlugglor 1990 och 1.900 ex. år 1991. Sedan vi startade pärlugleprojektet (1980) har endast en hona varit ringmärkt på annan ort, av alla de som dykt upp och häckat i våra skogar under ett ibland två år. Samtliga honor som häckade i våra holkar i år var tre år eller äldre.

Det finns många spännande frågor som återstår att lösa, varifrån kommer honorna och vart beger de sig efter den korta sejouren i våra skogar.

Följande medlemmar deltog i pärlugleprojektet 1993, vari ingick bl.a. att bevaka ett holkområde: Karl-Gunnar Johansson, Ulf Larsson, Mats Karlsson, Jan Grip, Hans Green, Thomas Forsberg, Anders Geidemark, Yngve Pettersson och Sören Larsson.

Litteratur:

Fältbiologerna, 1975: *Nordiska smådäggdjur*.

Fågelrapporten 1993

Då var det dags att lämna in årets fågelobsar igen. Registreringen sker numera på dator så det skall bli lättare att plocka uppgifter ur materialet. Inskrivningen tar dock mycket tid (ca 2.300 obsar 1992) och underlättas om rapporterna sorteras efter arter istället för datum. Skicka Din rapport till Jan Österberg, Åshammarsv. 70, 730 60 Ramnäs.

Vinterfågelräkningarna 1992/93

Text och teckningar: Sören Larsson

Det finns goda möjligheter till mycket fina fågelupplevelser i våra trakter under vinterperioden. Det visade den räkning av vinterfåglar i Surahammars kommun som genomfördes under senaste jul- och nyårshelgerna (24/12 - 10/1). Det finns några omvärldsfaktorer som har stor betydelse för fågelfaunans art- och individrikedom under vinterperioden i våra trakter. Bra väderförhållanden under fåglarnas häckningsperiod samt riklig tillgång på föda, såsom bär och frön långt in på hösten. Dessa faktorer slog i stort sett in under 1992. Det fanns mängder med rönnbär och granen hade en bra frösättning, därtill var höstvädrat gynnsamt med endast en kort "vinterperiod" redan i oktober.

Vi har nu räknat vinterfåglar 17 år i rad och för första gången under dessa räkningar kom arter som kungsfiskare, havsörn, blå kärrhök och svarthätta med i protokollet. Målsättningen med räkningarna är ingalunda att finna rariteter men trots allt sätter de en krydda på räkningen och glädjer räknaren.

Vinterns stora begivenhet var annars den rikliga förekomsten av björktrastar. Det är minsann inte någon vanlig förekomst, senast det inträffade var vintern 1976/77. En mindre björktrastinvasion förekom också 1989/90. Vad är orsaken till dessa massiva uppträdanden? Varifrån kommer

de och var finns de under alla andra vintar? Frågorna är många kring björktrastarna. Ett samband kan vi notera. De nämnda åren har det varit en mycket rik förekomst av rönnbär hos oss. Björktrastar noterades på 59 punkter av totalt 220 och hela 2105 individer inräknades.

Räkningsmetod

Inventeringen ingår i svenska vinterfågelräkningen och följer därmed dess regler. Räkningen tillgår så att man går eller cyklar en sträcka (rutt). Vid 20 st förutbestämda platser (punkter) utefter sträckan räknar man alla iaktagna fåglar under exakt 5 minuter. Följaktligen innebär varje rutt en effektiv fågelskådning i exakt 100 minuter. Senaste jul- och nyårshelgerna genomfördes 11 rutten i kommunen. Därav var 9 st desamma som räknats 4 år i rad nu. Dessa kan nu användas för att analysera förändringar i fågelförekomsten.

Senaste räkningen resulterade i 4745 fåglar av 43 arter. Resultatet är mycket bra, året innan sågs 38 arter.

Vädret

Bra förhållanden rådde under hela inventeringsperioden. Marken var snöfri, det var några minusgrader och under de flesta dagar svaga vindar. Himlen skymdes oftast av dimmoln. Det fina vädret har natur-

	Antal punkter		Antal individer		Antal punkter		Ant. indiv.	
	92/93	92/91	92/93	92/91	92/93	92/91	92/93	92/91
Sångsvan	2	1	10	2	17	9	30	11
Gräsand	5	1	39	2	39	37	121	64
Havsörn	1	1	1	1	67	53	235	214
Blå kärnhök	1	1	1	1	23	23	44	30
Sparvhök	1	1	1	1	6	6	9	8
					Trädskrypare			
Kungsfiskare	2	2	2	2	1	1	1	1
Orre	1	3	3	20	23	13	32	20
Fasan	1	1	1	1	34	37	94	83
Tamduva	3	3	27	42	2	1	2	1
Sparvuggla	1	1	1	1	12	13	100	88
Pärtuggla	1	1	1	1	34	43	139	128
Kungsfiskare	1	1	1	1	24	20	44	33
Gröngöling	7	4	7	5	1	2	8	3
Spillkråka	8	6	8	6	3	4	13	16
Större hackspett	27	15	37	15	41	20	347	67
Strömstare	2	5	2	9	2	2	11	11
Koltrast	1	1	1	1	3	4	12	28
Björktrast	41	2	1031	2	3	5	49	41
Kungsfågel	31	31	91	86	25	25	67	67
Sjöstare	2	2	13	13	5	5	39	39
Entita	21	15	46	35	26	24	68	47
Tallita	23	18	35	37	22	36	146	337
Tofsmes	22	12	28	20				

Tabellen visar resultatet från de 9 rutter som räknades såväl 1991/92 som 1992/93. Tabellen visar också vilka fågelarter man kan uppleva i vår trakt vintertid.

ligtvis en positiv effekt på resultatet för vissa arter, kanske speciellt skogsmesarna och hackspettar.

Resultat

De två senaste årens resultat från samma rutter visas i tabellen. Några arter skall jag ändå kommentera närmare. Nämligen vårt år 1991/92 var ett individfattigt år p.g.a. miserabelt väder vid häckningsperioden 1991.

Hackspektarna: De år då granen har en god kottsättning är större hackspekten talrikare i markerna, då granfrön utgör en viktig del i födan hos arten. Under de 17 år vi räknat vinterfåglar har antalet större hackspektar varierat stort. 1980/81 var arten extremt vanlig, medan den nära nog saknades i våra skogar 1988/89. Fem av de tidigare vintrarna har populationen varit större eller lika stor som senaste vintern.

Gröngöling och spillkråka är svåra att utvärdera utifrån de uppgifter vi samlar in vid vinterfågelräkningarna, här krävs betydligt flera rutter för att kunna följa förändringarna. Registrering av trummande/ropande fåglar i mars skulle vara en mindre arbetskrävande och bättre metod att öka kunskaperna kring spillkråkan och gröngölingen.

Kräkfåglar: Hos såväl kråka, korp och skata har vinterstammen varit i stort sett oförändrad under de senaste fyra mil-åren. Det är intressant att notera att den kraftiga ökningen av skator som pågick under perioden 1984-1988 nu tycks stagnerat. Vad händer i fortsättningen?

Antalet kajor tenderar att öka för varje år, vilket kan bero på de milda barmarksvintrar vi haft. Nötskrikans förekomst i våra skogar under vintern styrs mycket av åtminstone två faktorer, nämligen hur riklig förekomst av ekollon är under september samt hur mycket spannmålsskörden försenas genom dåligt väder. Nötskrikan lägger upp väldiga förråd av ekollon och spannmål med vars hjälp den sedan försöker klara vintern. Hösten 1992 var ett bra ekollonår i våra trakter och det var ganska regnigt i augusti. Ser man tillbaka på de 10 senaste vintrarna kan man konstatera att vi endast under en vinter, 1989/90 hade lika stor stam övervintrande nötskrikor som 1992/93.

Mesar: Sedan 1984 har vinterstammen av talgoxar haft en positiv utveckling. Det föreligger inte någon motsvarande ökning av antalet häckande talgoxar i Naturlubbens holkar. Även för svartmesen utgör granfrö viktig vinterdiet, under fem av de senaste 10 vintrarna har vi haft gott om granbottar i våra skogar. De tre vintrarna 1988/89, 1989/90 och 1990/91 var vinterstammen av svartmes som störst.

Tallitan har tidigare uppmärksamats p.g.a. den negativa populationsutvecklingen under senaste 10-årsperioden. Trots bra väder under häckningsperioden 1992 kan man inte se någon märkbar förändring av vinterstammen jämfört med åren innan. Vad orsaken till tallitans minskning beror på är ännu ej fastställt. Noterbart är den inte sågs oftare än t.ex. tofsmes vid senaste räkningen?

Aktiviteter som varit

Naturklubbens nattfågellysning en försommarnatt -93

På naturklubbens vårprogram stod det nattfågellysning efter månadsmötet den 11 juni. Jag insåg direkt att det var frågan om en möjlighet till en riktig långkörare, med möte först och utflykt sedan. Sagt och gjort, här var givet att man skulle med. In med cykeln i bilen och iväg mot Rammås.

Mötet klarades av ganska snabbt för alla (?) närvarande var naturligtvis mycket sugna på att komma ut i markerna och få lyssna in alla celebriteter ute i buskarna. Vädrret kanske inte var det mest perfekta, men vad gjorde det, inget stoppar en sann Naturklubbare!

Efter en kort överläggning beslöts att samling skulle ske vid Sörens och Gretas stuga vid Gläpen. Där skulle den slutliga taktiken läggas upp.

Snabbt kom vi överens om ett första stopp vid Högbyn för avspanning av maden, visuellt och hörselmässigt, varefter den vidare färden skulle styras mot väster och så småningom Lisjö.

Natten var ännu ung för att någon nattfågel hunnit igång vid maden, varför gänget trampade på i lagom takt via Trugsbo mot Djupebo. Ett kort stopp vid Sångkärrsbacken var naturligtvis givet, efter som ljuset fortfarande medgav en djupdykning bland alla rara blomster i den nu mycket förmåligt skötta slätterbacken. Grönkullan spred en behaglig doft över

backen medan vi försiktigt smög omkring och beskådade jungfrulinet och den vackra vippärten. Mycket mer fanns naturligtvis där men nattsångarna och en begynnande svag men omisskännlig känsla av att det var dags för kaffe spred en viss oro i gruppen. Vigt, vi glömde för ett slag åldern, slängde vi oss på cyklarna och styrde kosan mot Djupebo och det hägrande kaffet.

Cyklarna ställdes upp bakom uthusen och vi smög oss ner i tallbacken mot Djupen. Ett försiktigt knapperregn ackompanjerade oss i kaffedrickandet och smörgåstuggandet. Öronen var naturligtvis på hjälpspann och snart hördes något intressant från buskridån utefter bäcken nedanför byn. Avståndet var dock för långt så efter att muggarna tömts cyklade vi runt via byn för att komma närmare inpå. Mycket riktigt, där satt nattens mästersångare - en kärrsångare. Alla njöt andäktigt.

Stärkta trampade vi vidare ner förbi Långdalen och vek av in på Lisjöbanan. Vi fortsatte fram till de lövrika områdena kring bäcken som rinner in i Gläpen från SV, nästan framme vid Baståsen. I regnsmattet urskiljdes snart en flodsångare och lite längre fram, ytterligare en, härligt.

Färden ställdes nu mot Lisjö gård och ängarna strax väster därom. Nu var förutsättningarna på topp, efter den lyckade

Björkrastar - senaste vinterns begivenhet.

Vi fick åter ett korsnäbbsår, senast var 1989/90 då också invasionen var betydligt kraftigare. För oss som räknar vinterfåglar i Surahammars kommun är korsnäbbarna mycket välkomna. De skänker liv och ljud i våra vinterskogar och de är de finns hos oss uppträder också andra fågelarter talrikare.

Följande personer deltog i vinterfågelysningarna i kommunen säsongen 1992/93: Lennart Eriksson, Robert Lager,

Kommande år
När detta läses är det dags för nya vinterfågelysningar. De räkningsrutter vi har nu går till mycket stor del genom skogsmarker. Det vi saknar är rutter i våra